

De Marrons

De Surinaamse Marrons ofwel Lowéman Paansu, zijn afstammelingen van de tot slaaf gemaakte Afrikanen die tijdens de slavernij van de plantages gevlucht waren. In het oerwoud vonden zij beschutting en van daaruit pleegden zij verzet tegen een onmenselijk bestaan en knechting. Na vele jaren hardnekkig verzet en onderhandelingen sloot de eerste groep Ndyuka ofwel de Okanisi Marrons in 1760 vrede met de koloniale overheerser. Nadien konden zij vrij leven in de binnenlanden van Suriname. Hun nederzettingen bevinden zich langs rivieren zoals de Marowijne,-Cottica, Commewijne, Saramacca e.a. De Marrons bestaan uit zes stammen; Ndyuka-Okanisi, Paamaka, Saamaka, Matawai, Kwinti en de Aluku-Boni. Elke stam heeft een Gaanman, opperhoofd.

Het hebben van herkenbare gewoonten en gebruiken; een typische kookkunst, kleding, dans, theocratie, e.a. zijn de kenmerken van een volk en wordt uiteindelijk hun cultuur. Dat gold uiteraard ook voor de voorouders van de Marrons. De Marron cultuur kun je onmogelijk los zien van Afrika, omdat de voorouders destijds meegenomen gewoonten en gebruiken uit het land van herkomst, op creatieve wijze hebben vermengd met die in Suriname. In de Marron cultuur wordt orale overdracht van generatie op generatie gekoesterd, het is dé manier waarop kinderen levenslessen meekrijgen, ook wel *leli* en *kia* genoemd. *Leli* is leren hoe iets gedaan wordt en *Kia* staat voor opvoeden. Twee opvoedkundige termen die elkaar overlappen omdat beiden tegelijk toegepast kunnen worden. Dit uit zich in bijvoorbeeld: de vader of moeder leert het kind koken (*leli*) en verteld tijdens deze gezamenlijke bezigheid het hoe en waarom van goede hygiëne (*Kia*). Een andere toegankelijke manier waarop er opgevoed wordt is via een Mato, een vertelling. Een Mato is doorweven met levenslessen en moralen, zo wordt er op een fantasierijke en innemende wijze opgevoed.

Mato

De Marron gemeenschap is dus een gemeenschap met een rijke cultuur, waaronder ook de Mato-kunstvorm. Mato is een verzamelnaam voor de Marron-kunstvorm waarin zang, dans en het vertellen van verhalen centraal staan. Waar zang, dans en percussie gecombineerd worden met vertellingen wordt ook wel aangeduid als Mato-pee. Daarnaast kan een Mato ook zonder deze elementen verteld worden. In dit boek ligt de focus op de laatste omdat die zich in mijn

herinnering heeft genesteld. Een boeiende Mato-pee of vertelling brengt vertier tijdens rouwvisite, bij de inzegening van gezagdragers, op willekeurige avonden of bij het kampvuur.

Dit boek met als titel Surinaamse Marrons Vertellingen, heb ik geschreven omdat ik een van mijn onvergetelijke jeugdherinneringen delen wil met iedereen die interesse heeft in de Marroncultuur. Als Marron-nakomeling voel ik mij verplicht aandacht te vragen voor dit bijzondere cultuuraspect. In mijn jeugd waren Mato-vertellingen het hoogtepunt van de avond. Dit was meestal in de zomervakantie, waarin wij met zijn allen richting Moengo vertrokken, waar mijn grootmoeder haar kostgrond had. Dit betekende zes weken lang onbegrensd genieten, zwemmen in de kreek tot we er gerimpeld uitkwamen. In de avond verzamelden wij ons bij het kampvuur en kregen een rijpe banaan of zoete aardappel in de hand gedrukt die wij vervolgens in het vuur roosterden. Terwijl we deze hete lekkernijen in de mond stopten, vertelde mijn grootmoeder bevlogen over de avonturen van prinsen en prinsessen, pratende dieren, Anansi de spin en andere mythische figuren.